

DEİK Türk-Irak İş Konseyi Başkanı Ercüment Aksoy:

Türkiye petrol ülkesine petrol satıyor

Resmi verilere göre savaş sonrası dönemde Türk firmalarının Irak'ta 2,7 milyar dolarlık iş üstlendikleri belirten Ercüment Aksoy kayıt yaptırmayan firmaların üstlendikleri işler de dikkate alındığında bu rakamın 3,9 milyar dolar civarında olduğunun tahmin edildiğini belirtiyor.

DEİK Türk-Irak İş Konseyi Başkanı Ercüment Aksoy, Irak'ın Türk iş adamları için her türlü ürünün satılabildiği çok önemli bir pazar olduğunun altını çizdi. 2001 yılında oluşturulan Türk-Irak İş Konseyi'nin Başkanı Aksoy, yeni dönemde uzun vadeli stratejiler çerçevesinde faaliyetlerini sürdüreceklerini ifade etti. TOBB Başkanı Rifat Hisarcıklıoğlu'nun da desteklediği Bağdat'ta DEİK Irak İş Konseyleri Ofisi açma düşüncelerini koşullardan dolayı revize edemediklerini belirten Aksoy "Kararı alınmıştır şartlar biraz düzeldikten sonra umuyorum Bağdat ofisimiz açılacaktır" dedi. Irak'ta geçmiş dönemlerde, şimdi de geçerli olan devlet sektörünün hâkim olduğunu ifade eden Aksoy, devlet sektörü karşısında özel sektörün çok zayıf olduğunu söyledi. 2003 yılında Irak İşadamları Derneği kurulduğunda kendileriyle bir anlaşma imzaladıklarını vurgulayan Aksoy "Hâlâ bu anlaşma geçerli, ancak koşullar nedeniyle onlar da Bağdat'ta yaşamıyorlar, Amman'da yaşıyorlar. O nedenle işbirliğiniz faal mi, derseniz usulen faal diyebilirim" dedi.

Türkiye'nin Irak ile ticari ilişkileri rakamlar düzeyinde nasıl seyrediyor?

Ercüment Aksoy: Irak pazarı, KOBİ'lerin ürettiği mandaldan, iğne ipliğe kadar her şeyin satın alındığı bir pazar olduğundan Türkiye için önem arz ediyor. Türkiye ile Irak ticaretini Saddam öncesi ve

Saddam sonrası dönem olarak ayırdığımızda şöyle bir çerçeve ortaya çıkıyor. Saddam döneminde politik nedenlerden dolayı, Irak'ın kendisine yakın hissettiği veya yakınlaşmayı arzu ettiği ülkelerle ticaretini artırma arzusu vardı. Irak'ın sınırlı bütçesinin durumu da göz önüne alındığında Türkiye ile en fazla bir milyar dolar seviyelerine çıkan ihracatı oldu. Bu ihracat rakam 2005 yılında 2,7 milyar dolara yükselirken, ithalat 458,6 milyon dolar olarak gerçekleşti. 2006 yılı Ocak-Kasım döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre ihracatımız yüzde 6,3 oranında azalırken, ithalatımız da aynı dönemlerde yüzde 18,5 oranında düşüş kaydetti. Tahminlere göre Irak ile 2005 yılında sınır ticareti, üç-beş milyar dolara ulaşırken, navlun geliri de 1,2 milyar dolar oldu. 2005 yılında Türkiye üzerinden Irak'a 1,8 milyar dolar değerinde 2220 ton akaryakıt ve 426 milyon dolar değerinde 735,5 bin ton LPG transit olarak ihraç edildi. 2006 yılının ilk dokuz aylık döneminde Türkiye üzerinden transit akaryakıt ihracatı ise yalnızca 270 milyon dolar oldu.

Türkiye'nin Irak'a sattığı ürün çeşitleri arasında hangi sektör ilk sıralarda yer alıyor?

2006 yılında Irak ile ticaretimizde özellikle gıda sektörünü bir numaraya koyabiliriz. Irak'a ihracatımızda mineral yakıtlar, elektrikli makineler, değirmen ürünleri, tuz, kükürt, çimento, demir-çelik, kazanlar, makineler, demir çelik eşya, mobilyalar, otomotiv ve yan sanayi, plastikler ilk sıralarda yer alırken, ithalatımızda mineral yakıtlar, demir çelik, bakır ve bakır ürünleri, yenilen sebzeler, gübreler, alüminyum ve alüminyum ürünleri başta gelen ürünler oldu. Bu ihracat rakamı 2005'te yedi milyar dolara çıktı. 2006'da ihracat tahminime göre dört milyar dolara indi. 2007'de değişik politik olaylar karşımıza çıksa da Irak ile ihracatta dört milyar dolar seviyelerini yakalayacağımızı düşünüyorum. Bu konuda altını çizmek istediğim konu bavul ticareti. Şahsen ben Türkiye'nin bavul ticaretine başından beri karşı olduğumu belirtmeliyim. Maden in Turkey imajının bavul ticareti nedeniyle zedelendiğini gördüm.

Kendi firmamda da şöyle bir prensiple hareket ediyorum, çocuğuma yedirmediğim malı satmamak. Bu bağlamda da özellikle eski Sovyetler Birliği ülkelerine bavul ticareti ile tekstilde, gıda sanayisinde veya atık sanayi ürünlerinde o kadar kalitesi düşük ve tanınmamış mallar gitti ki, Türkiye'nin gerçekten ürettiği sanayi ürünlerinin de değeri ortadan kalktı.

Özellikle kuzey bölgelerinde Ukrayna'da, çok kötü örnekler gördük. Dolayısıyla Irak'ta bugün Türk sanayi ürünlerinin, makinelerinin hiçbir şekilde Amerikan veya Avrupa Birliği üyesi ülkelerinden daha aşağı kalır yanı olmadığını ispat edelim istiyorum.

Türkiye'nin Irak ile ticari alandaki ilişkilerinde müteahhitlik alanında yaptığı işler önemli bir yer tutmakta olduğunu söylediniz. Türkiye'nin müteahhitlik alanındaki bu başarısını nasıl açıklıyorsunuz?

Türk firmaları inşaat ve altyapı alanlarında savaş sonrası dönemde resmi verilere göre 2003 yılında 240 milyon dolar değerinde iş üstlenirken, 2004 yılında 767,1 milyon dolar, 2005 yılında 1,5 milyar dolar, 2006 yılında ise 226,1 milyon dolarlık iş üstlendiler. Şu ana kadar Irak'ta üstlenilen işlerin toplam değeri 4,2 milyar dolar.

Resmi verilere göre savaş sonrası dönemde Türk firmalarının Irak'ta 2,7 milyar dolarlık iş üstlendikleri belirtilse de, kayıt yaptırmayan firmaların üstlendikleri işler de dikkate alındığında bu rakamın 3,9 milyar dolar civarında olduğu tahmin edilmekte. Türk firmalarının savaş sonrasında üstlendikleri en önemli projeler; 350 milyon dolar değerinde ABD Büyükelçiliği inşaatı, 259 milyon dolar değerinde Süleymaniye Üniversitesi inşaatı, 161 milyon dolarlık Diwaniya-Nasiriya-Samawa-Irak ekspres yolu, 160 milyon dolar değerinde Erbil Uluslararası Havaalanı inşaatı, 75 milyon dolar değerinde US Army Corps North Sector askeri kamp inşaatı, 57,7 milyon dolar değerinde 560 haneli konut inşaatı, 52 milyon dolar değerinde Erbil'de cadde rehabilitasyonu, 50 milyon dolar değerinde Erbil Belediyesi'ne bağlı 42 köy su şebekesi inşaatı, 45 milyon dolar değerinde konut inşaatı, 42 milyon dolar değerinde 1008 haneli toplu konut inşaatı olarak sıralanabilir.

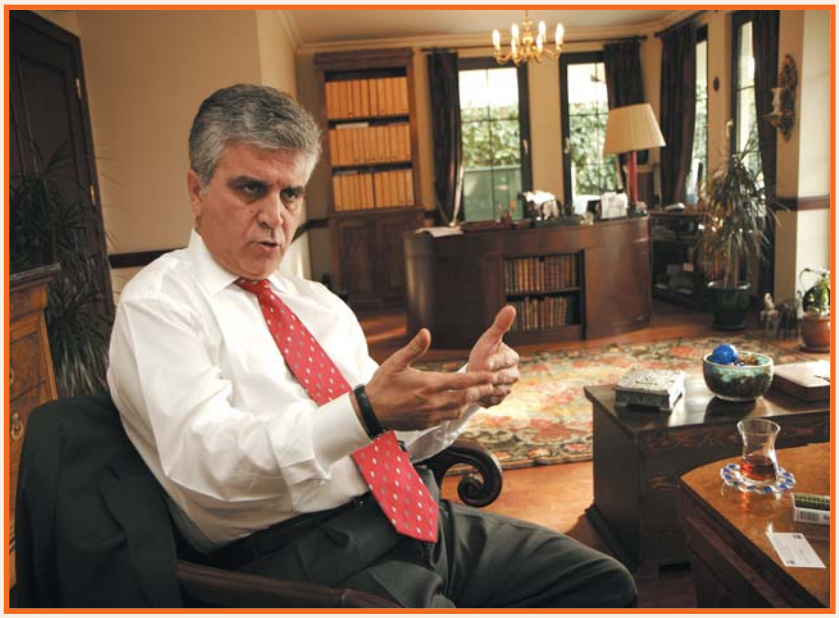
Diğer yandan, köprü, hastane, arıtma tesisi, beş yıldızlı otel, spor salonu, enerji iletim hatları, kanalizasyon, akaryakıt dolum ve boşaltım merkezi gibi birçok inşaat

TÜRKİYE - IRAK TİCARİ VE EKONOMİK İLİŞKİLERİ

TÜRKİYE - IRAK İKİLİ TİCARETİ (1000 $)

Yıllar	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2003	829.046	112.601	941.647	716.445
2004	1.820.801	467.572	2.288.373	1.353.229
2005	2.695.609	458.651	3.154.260	2.236.958
2005 Ocak-Kasım	2.463.836	447.702	2.911.538	2.016.134
2006 Ocak-Kasım	2.334.035	364.887	2.698.922	1.969.148

Kaynak:TUİK

2005 Yılı İtibariyle Türkiye'nin Irak'a İhracatında Başlıca Maddeler

Mineral Yakıtlar	538.234.538
Elektrikli Makinalar	248.708.555
Değirmen Ürünleri	223.723.305
Tuz, Kükürt, Çimento vs.	190.518.836
Demir Çelik	165.411.673
Kazanlar, Makinalar	161.190.818
Demir Çelik Eşya	148.021.527
Mobilyalar	98.561.784
Otomotiv ve Yan Sanayi	88.064.492
Plastikler	69.972.788
Diğer	679.572.901
TOPLAM	2.695.609.774

Kaynak: TUİK

projesi Türk firmaları tarafından yürütülmektedir.

Sizce neden müteahhitlik alanında Türkiye tercih ediliyor?

2005 ve 2006 yıllarında müteahhitlikte şöyle bir avantajımız oldu ve Türkiye Amerikan Kongresi'nin ayırdığı 18,7 milyar dolarlık fondan yararlandı. Türkiye müteahhitlik firmalarının yaptığı işler temel alındığında çok başarılı işler yaptığını ve bu tür işlerin devam edeceğini söyleyebilirim. Erbil, Dohuk ve Süleymaniye çevrelerindeki bütün müteahhitlik işlerini Türk inşaat şirketleri yapıyor. Hem fiyat olarak, hem mesafe olarak hem de kalite olarak Türk firmaları tercih nedenleri oluyor. Müteahhitlik projelerin işveren kuruluşları, ABD'li ana müteahhitlik firmalarının yanı sıra Süleymaniye Belediyesi, Irak Eğitim Bakanlığı, Irak Yeniden İmar Bakanlığı, Irak Tarım Bakanlığı, Irak Ulaştırma Bakanlığı, Erbil Belediyesi, Irak Elektrik Komisyonu ve Dohuk Belediyesi olarak sıralanabilir. Gıda sektörüne gelince geçen sene Irak Ticaret Bakanlığı gıda maddelerini Türkiye'den aldı ve bu alımın bu sene de süreceğini tahmin ediyorum.

Bilindiği gibi Irak petrolü Ortadoğu dengelerinde önemli rol oynamakta. Irak bir petrol ülkesi olduğuna göre Türkiye'nin bu alandaki ticari ilişkileri nasıl geliştirilebilir?

Petrol konusu hassas bir konudur ve nasıl gelişeceğini bilemiyorum. Türkiye'nin esas üzerinde durması gereken konu ise; Irak sanayisi devlet sektörüne dayalı olduğundan halen bu fabrikalar işlemeye çalışıyor. Sanayi Bakanlığı, Petrol Bakanlığı Bağdat'ta bulunmakta. Dolayısıyla petrol rafineleri Bağdat'ta olduğu gibi bütün resmi işlemler de Bağdat'ta bitiyor. Bu bağlamda Türk işadamlarının ticari ilişkilerini Irak kuzeyinden aşağı doğru kaydırmaları gerekir. Bu gerçekleşirse bazı fabrikalarda ortak üretim bile yapılabilir.

Türk firmalarının Irak ile ticari ve ekonomik ilişkilerde yaşadıkları sorunlar konusunda bize bilgi verir misiniz?

Bilindiği gibi Fransa dahil olmak üzere birçok

"Türkiye'nin görüş verebilecek bir iş konseyi olduğunu ispatladık"

İş Konseyleri ne yapıyor diyorsunuz. Özellikle savaştan sonra ciddi boyutta bir faaliyet içinde olduk. Sadece işle ilgili değil, aynı zamanda Türkiye'nin görüş verebilecek bir iş konseyi olduğunu da ispatladık.

Eskiden Irak Koordinasyon Komitesi vardı onun da üyesiydik. Güvenli nakliye nasıl olur, oradaki işadamları ve dernekler ile nasıl bir araya gelebiliriz, nasıl ticareti artırabiliriz gibi tartışmalar ve bu tartışmalar sonucunda ortaya çıkan önerilerin uygulamalarını da yaptık. Çalışmalarımıza örnek vermek gerekirse Irak'taki birçok ticaret odasını Türkiye'ye davet ettik. Dünyadaki bütün konferanslara katıldık ve söz alıp görüşlerimiz ifade ettik. Türk-Irak İş Konseyi olarak şu anda Irak'la ilgili tam olarak bir politika uygulayamıyoruz.

İş Konseyimiz devletin programıyla paralel gitmek zorunda. Dışişleri Bakanlığımız, Dış Ticaret Müsteşarlığımızla ve tabii ki TOBB ile bir koordinasyon içinde olmamız gerektiğinden Bağdat'a seyahat edemedik. Bekliyoruz, ama bu bekleme bizim Irak ile ilgili görüşlerimizi açıklamalarımızı etkilemiyor.

Irak zor durumda ve insanlar çok güvensiz bir ortamda yaşıyorlar. Bağdat'a gitmek onların arkasında olduğumuzu gösterir. Irak Başbakanı, Bakanları Türkiye'ye geldi. Geçen sene Gaziantep'te başlatılan Bağdat Fuarı'na çok ciddi boyutta firma katıldı ve bu sene de yapılacak. Uzun bir süre Bağdat'ta fuar etkinlikleri düzenlenemeyeceği için bu çalışma çok önemliydi. Artı yanılmıyorsam Kuzey Irak'a yönelik Diyarbakır'ın bir çalışması var.

Zaten Irak'tan işadamları rahat Türkiye'ye gelebiliyor. DEİK İş Konseyi'nin inisiyatifi ile İçişleri Bakanlığımızın desteğiyle bugün Irak'tan İstanbul'a gelen herhangi bir Irak vatandaşı havaalanında vize alabilmekte.

ülke Irak'ın kuzeyinde temsilcilikler açılmakta. Bu kapsamda, güvenlik koşulları da göz önüne alındığında TOBB inisiyatifi ile Erbil'de Türk özel sektörü tarafından bir Ticaret Merkezi kurulmasında büyük fayda görmekteyim. Erbil'de birçok ülkenin ticaret merkezi bulunmakta. Söz konusu merkezler, tanıtımın yanı sıra firmalarının karşılaştıkları sorunların da takipçisi olarak çalışmaktalar.

Gümrükler ile ilgili yaşanan sorunlarda Irak'ta başvurulacak merciler belli değil. Irak'ta kamu ihalelerine girmek isteyen Türk firmaları güvenlik koşulları nedeniyle Bağdat'a gidemediklerinden dolayı ihale şartnamesini satın alamamaktalar.

Bu nedenle, söz konusu şartnamelerin Ankara'daki Irak Büyükelçiliği nezdinde veya Türkiye Ticaret Merkezi kurulması halinde söz konusu Ticaret Merkezi aracılığıyla temin edilmesi önem arz etmekte. Ticaret Bakanlığı tarafından açılan ihaleleri kazanan Türk firmaları ödemelerini sekiz-dokuz aylık gecikmelerle almaktalar. Sevkıyat sırasında Irak'ta Ticaret Bakanlığı'na bağlı depolar dolu olduğundan mallar boşaltılamamakta ve yüksek demorajlar ödenmektedir.

Mallar kamyonlarda bir ay kadar kalabilmekte. Habur ve İbrahim Halil Sınır Kapısındaki uzun beklemeler devam etmekte. Bir aracın Habur Sınır Kapısı'nda bekleme süresi 25 güne çıkmış bulunmakta.

Halihazırda Türkiye'den Irak'a bazı mallar ihraç edilememekte. Bunun nedeni de İbrahim Halil Sınır Kapısı'nda Türkiye'den gelen bazı mallara örneğin portakala ithalat yasağı konmuş olması. Ayrıca Irak'a akaryakıt ihracatı yapan bazı Türk firmaları'na konan ihracat yasağı ile ilgili, Silopi Savcılığı takipsizlik kararı vermiştir. Söz konusu firmalara lisans verilerek en kısa sürede Irak'a ihracatlarının başlatılması gerekmekte.

Ayrıca bir de güvenlik sorunu var, bu konuda neler söyleyeceksiniz?

Güvenlik Irak'ın iç sorunudur. İş konseyi olarak Irak'ta yatırım yapılmasını gönülden desteklemekle birlikte tavsiye edemiyoruz. Şunu da söylemeliyim, Irak'ta çok iyi paralar kazanıldı ve kazanılmaya devam ediyor. Zaten Irak'ta güvenli bir ortam olsaydı Türk firmaları olarak çok başarılı olamazdık. Bunu 1983'ten beri Irak'a giden bir kişi olarak söylüyorum.

1983'ten sonra Bağdat Arap sermayesi ile satın alınmıştır. 2003, 2004 yıllarında Irak'ta devlet fabrikalarının özelleştirilme çalışmaları ihalelerinin de hepsinin sahibinin Arap sermayesi olduğu ortaya çıktı. Eğer güvenli bir ortam olsaydı, Türk firmalarının Arap sermayesi karşısında çok başarılı olabileceklerini düşünemiyorum. Belki bazı mamulleri bizlerden alırlardı, ama bugün çöl ülkesine kum satar gibi petrol ülkesine petrol satan bir ülke konumundayız.

Bu durum uzun vadeli mi derseniz hayır derim. Çünkü Irak petrol rafineleri tamir edildiğinde, özellikle yeni petrol kanunu çıkıp yabancılara petrol çıkarma ve rafineri kurma izni çıktığı takdirde belli ki bir süre daha Türkiye'den petrol ithal ederler ama sonrasında durur.

Türk işadamları da bunun bilincinde. Esas orada yapmamız gereken uzun vadeli gerçek anlamda yatırımlara ya da en azından Irak Hükümeti ile veya özel sektörü ile ortak yatırımlara gidilmesi gerekir.

Bölgeye yönelik yeni projeleriniz var mı?

TOBB Başkanı Sayın Rifat Hisarcıklıoğlu'nun Filistin Sanayi Bölgesi Projesi var ve bu tüm dünyada Türkiye'nin planı olarak görülüyor. Erez Projesi, Filistinlilere iş bulma projesi olduğu kadar İsrail ile Filistinlileri bir araya getirme projesi. Erez Sanayi Bölgesi Projesi dünyada başka örneği olmayan bir proje ve herkesin ilgisini çektiği gibi başarılı bir başlangıç da yaptı.

2005 yılının Eylül ayında Dünya Bankası Başkanı, bu projeyi Irak için uygular mısınız, diye talepte bulundu. Tabi bunun yeri, koşulları, nereye kurulacağı devlet politikamızla paralellik arz edip etmeyeceği tartışılır, ama Irak'taki en büyük problemlerden birisi çok büyük boyutlarda olan işsizlik.

Eğer biz komşuysak ve Irak'ı bir pazar olarak görüyorsak Erez Sanayi Bölgesi gibi bir proje yapmamız gerekir. Irak konusunda TOBB ile birlikte uygulayabileceğimiz çok önemli projeler olduğu kanısındayım, ancak bu kadar hassas bir ortamda bunlar olmaz. İşadamları güveni sever, ne olacağı bilinmeyen bir ortam konusunda soru işaretleriyle yatırımdan kaçınır.

Ancak biz program ve planlarımızı yapalım, biz yapmazsak başka ülkeler bunu yapacak.

Orada gerçekten yatırım yapacak firmalar orada yatırım yapmadan önce DEİK Irak İş Konseyinden görüş alıyorlar. Şu anda danışmanlık dışında belli başlı projelerimiz yok. Kafamızda projeler olmasına rağmen Örneğin Bağdat'a bir heyet olarak gidilmesini isterim, ama öncelikle Ankara'nın onayı önemli.

2005 Yılı İtibariyle Türkiye'nin Irak'tan İthalatında Başlıca Maddeler

Mineral Yakıtlar	418.002.005
Demir Çelik	16.028.650
Bakır ve Bakır Ürünleri	9.556.088
Yenilen Sebzeler	5.118.855
Gübreler	2.856.184
Alüminyum ve Alüminyum Ür.	2.335.615
Elektrikli Makineler	829.397
Ham Postlar	820.875
Yenilen Meyveler	599.428
Kazanlar, Makineler	278.655
Diğerleri	2.225.333
TOPLAM	458.651.085

Kaynak: TUİK